

A Bauhaus tipográfiája – Izmusok Kassák Lajos folyóirataiban

Lukács Borbála

*Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 1088 Budapest, Múzeum körút 6-8.
(ribo2[kukac]freemail.hu)*

Összefoglaló

Kassák Lajos a hazai avantgárd legszínesebb és legtermékenyebb alkotója volt. Folyóirat-szerkesztői és reklámgrafikai tevékenysége révén rendkívüli népszerűsége tett szert az országhatáron túl is. A Bauhaus konstruktivista irányzatának követőjeként lapjait az átláthatóság és célszerűség elve szerint alakította. Saját nézeteit a figyelemfelkeltés grafikai eszközeivel kívánta hangsúlyozni, ami által a meggyőzés gyakran agitációba csapott át. Kassák Lajos munkái a „izmusoktól” nem határolhatók el; összetett politikai és művészeti-esztétikai szemléletét az aktivizmus fogalmával szokták illetni.

Kulcsszavak: Bauhaus, aktivizmus, figyelemfelkeltés, agitáció, célszerűség

Abstract

Lajos Kassák was the most colorful and copious avant-garde composer in our country. He became remarkably popular abroad by editing newspapers and designing advertisements. Following the constructive Bauhaus tendency Kassák formed his papers in the principle of transparency and appropriateness. He wanted his own view stressed by graphic means of attracting attention. Convincing often changed to canvassing. Works of Lajos Kassák can't be separated from „Ism”; his complex political and art-aesthetic approach is also known as activism.

Keywords: Bauhaus, activism, attracting attention, canvassing, appropriateness

Új lépték a tipográfiában – a XX. század

„Ez a forradalmi mozgolódás csak méreteiben és az egyszerre több irányból való felbukkanásában újszerű; különben ezek az egyszerre kirobbanások már visszamenőleg is megvoltak a művészet evolucionáris fejlődésében. Oktalanok akkor sem voltak, most sem azok. Mindenkor egy hatalmas társadalmi reformnak voltak az előhírnökei, legrosszabb esetben szerves velejárái. S ha megvoltak a keresztény századokban, a jobbágykorban, akkor hatványozottan kell hogy meglegyenek a mi szociális problémáktól izzó, szabad versenyű, világot megváltani akaró korunkban is.” (Kassák 1916)

Az idők folyamán bekövetkezett számos művészeti-esztétikai paradigmaváltás konkrét eseményből kiindulva vagy összetett folyamatok, anyagi és szellemi tényezők egymásra hatásának eredményeként alakították a mindennapokat. Az első világháború pusztítása a közélet minden területére kiterjedő szemléletváltást eredményezett: új csoportosu-

lások kezdtek meg működésüket, új ideálok és merőben más értékszemlélet lett általánossá a polgári káoszban. A XX. század a művészeti törekvések tekintetében is új irányvonalat képviselt: az alkotás forradalma nem csak a konvenciókkal, de magával a társadalommal is szembe kívánt fordulni. A XIX. század újjító tendenciája, a nagyvilági életérzés új eszközökkel történő közvetítése maga is a radikális szellemi változást alapozta meg. A világháború után a tudatos szerveződések célja a kontinuitás megtagadásával, a hagyományok földig rombolásával a teljes újrakezddés megvalósítása volt. A mozgalom az avantgárd jegyében a l'art pour l'art törekvése helyett az egyén hivatkozása, a figyelem magára irányítása, stílusával a befogadó közönség provokálása volt. Az „izmusok” mindegyike konkrétan meghatározta a maga célját és programját a politika, a társadalom és a morál tekintetében is. Mindezek az elvárások szervezőelemként szűk két évtizeden át alakították a különböző művészetek

történetét. A radikális szemlélet hazánkban is közege-re talált, melyet csak egy egészen szűk réteg vallott magáénak. Kassák Lajos, az „egyszemélyes magyar avantgárd”(Mohácsy 2003) sokrétű művészi- és irodalomszervezői kezdeményezésével a XX. század elejének legjelentősebb magyarországi avantgárd életművének tulajdonosa volt.

Kassák Lajos tevékenysége

Kassák Lajos gimnáziumi tanulmányainak megszakadtával maga mögött hagyta szülővárosát, Érsekújvárt, hogy édesanyjával és testvérével a fővárosban munkát vállalhasson. Gyári munkásként alakult ki a társadalom iránti érzékenysége, s e státusza okán, a munkásmozgalomban való aktív részvételével került közvetlen kapcsolatba a politikával. 1909-ben nyugat-európai körútja során jutott el Párizsba, ahol megismerkedhetett az avantgárd irányzatokkal. A „hely szelleme” rendkívüli hatással volt Kassákra; az avantgárd szellemisége magával ragadta, s az írással való komolyabb foglalatosságra ösztönözte. A hazai avantgárd indulása Kassák első komolyabb megmozdulásaihoz köthető: 1915-ben jelent meg első verseskötete, és még ugyanebben az évben indította útjára első folyóiratát, *A Tettet*. Stílusa idegenszerűségével kezdetben a kortársak határozott ellenszenvét váltotta ki, mely később, egy klasszicizáló folyamat révén mégis kedves lett hazánkban és — nem mellékesen — a nyugati világnak.

Kassák számos alkalommal hangsúlyozta, hogy példaként áll előtte a német Bauhaus konstruktivista iskolája. 1928-ban a *Magyar Grafika* hasábjain a reklámkészítés leghatásosabb módjáról értekezve jegyezte meg, hogy az új tipográfiát a kereskedelem hívta életre azzal a felismerésével, hogy a társadalom rendkívüli módon manipulálható, s hogy maga igényli a vezetést. Kassák kiemelte az orosz és a német törekvéseket, melyek a reklámok propagandisztikus jellegének hangsúlyozását a művészi jelleg radikális megváltoztatásával érték el. A *Rekláméletben* ekként írt a német mozgalom nagyszerű és példamutató kísérleteiről: „Szöveg megfogalmazásuk, amennyire csak lehet, jel- és indulatszavakra koncentrálódik, formakifejezésük megmarad a nyomdai lehetőségek keretein belül. Egyeses léni-ákkal és az egyszerű groteszk betűtípussal dolgoznak. Szerkesztésük nem a szimmetria, hanem az egyensúly törvényein alapul. Modern díszítőanyaguk egyszerű mértani ábrák, de ezek beállításával sohasem dekoratívan művészi, hanem elementáris folthatásokat akarnak elérni.” (Kassák 1928) Kassák saját nyomtatványainak küllemét a fenti elképzelés alapján formálta. Elvetendőnek tartotta tehát a grafikai díszes megjelenítést, amely véleménye szerint eltereli a néző figyelmét a fontos momentumokról. A *Ma* 1. számának megjelenésekor leszö-

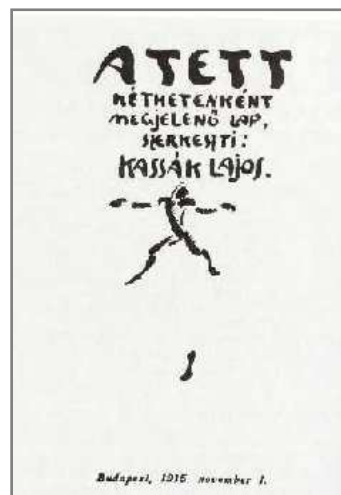
gezte: „Ha szép igazság volt eddig, hogy a művész hárfá, amelyen az élet játssza ki szeszélyes danáit, most legyen kemény igazság, hogy az élet csak nyers, alárendelt anyag a művész formáló zsenijének.” (Kassák 1916). Bő tíz év elteltével kijelentése a visszajára fordult: a megjelenítendő formát a sugallni kívánt gondolat hangsúlyozásához mérten alakította. Kassák alapvetően konstruktivista filozófiáját helyenként mégiscsak megtörte a művészi érzék, mely még ezekben az esetekben is az agitáció szolgálatában állt.

Kassák 1915-ben kezdődő folyóirat-szerkesztői tevékenysége tipográfiáját tekintve egy egészen természetes, dinamikusan változó ívet mutatott, mely lapjainak megtekintésével evidens módon rajzolódhat ki előttünk.

Kassák indulása a folyóirat-szerkesztésben

Kassák Lajos *A Tett* című folyóiratának első példányai 1915 novemberében láttak napvilágot, mely már címében is utalni kívánt a cselekvés és változtatni akarás fontosságára. Kassák háborúellenes álláspontja, mely a lap alaphangját erősen meghatározta, a rendszer ellenszenvét váltotta ki, s a politikai hatalom egy év után hallgatásra bírta a szerkesztőt. A folyóirat rövidebb terjedelmű irodalmi műveket, valamint rajzokat egyaránt bemutatott.

A Tett (1. kép) egy éves fennállása alatt szerkezetében ugyanazt a tudatosan megkomponált felépítést mutatta, mind a cím-, a hátlap, vagy a szövegelrendezés tekintetében. A lapot különösképpen egyedivé tette a címlap hangsúlyossága, mellyel

1. kép *A Tett* első száma. Forrás: sk-szeged.hu

Kassák már első ránézésre elnyerte az olvasó figyelmét. A címlapot az erős karakterű, kővéren szedett, verzál, kézzel rajzolt cím határozta meg, melynek egyes betűi a megformáltság okán nem mutattak egységes képet. Ennek ellensúlyozására

helyezett el a tipográfus az oldal aljára nyomtatott betűket enyhén dőlt formátumban, s a címbetűnél jóval kisebb méretben. A címbetűk – akárcsak a lap alján a kiadás helyét- idejét mutató nyomtatott sor – habár lineárisnak nem nevezhetők a kézi konstruálás miatt, s serifnek mondhatók mégis a betűtálpak hiánya okán. Az oldal egésze középre igazított volt; a sematikus emberfigura újszerűségével és a lap száma nagyságával, elhelyezésével és kiemeltetésével mintegy kiugrik az oldal alakításából. Noha a címlap a formákból adódóan absztraktnak számít, küllemében mégis ízléses volt, s az egyszerűség hatását keltette. A címlapon sok volt az üres felület, mely egyféle ritmust adott az első oldalnak. Az átláthatóságot, melyet későbbi folyóirataiban tökélyre fejlesztett, Kassák *A Tett* hasábjain előlegezte meg. A címlap külleme egészen a II. évfolyam 13. számáig változatlan formát mutatott. A cím és az alcím az oldal egész szélességében húzódott, melynek betűi ecsettel való írást idézve szintén kézi rajzolásúak voltak. A címbetűk egészen más grafikaiúak, szárai minden végükön lekerekítettek lettek. A jellegzetes emberfigura eltűnt, egy geometriai formákból alkotott kompozíció lett a lap új védjegye.

A *Tett* belső oldalán a kezdeti időkben a tartalomjegyzék és a kiadó- szerkesztő megnevezése kapott helyet. A tartalomjegyzék balra igazítva és nagy behúzással jelent meg; a felsorolt szerzők és írások a szövegbetű típusában, kurzívként nyomattak. Az oldal alsó részén, vízszintesen egy vastagabb, fekete lénia felett a kiadó, alatta pedig a szerkesztőség adatai voltak feltüntetve. A későbbiekben Kassák már kövér kiemeléseket is alkalmazott.

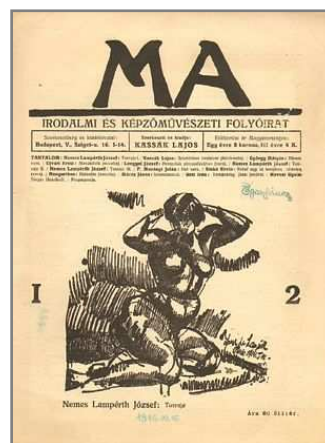
A lapban a margók a lapszéltől azonos távolságra helyezkedtek el, mely az utolsó számokban rendkívül keskenyvé vált. A cím és alcím között sortávnyi térköz helyezkedett el. A folyóiratban megjelenő írások szövege a hátlapon megjelenő cikket leszámítva nem volt több hasábra rendezve. Kassák nem használt hasábközi léniaakat, ellenben az írásokat elválasztván kettős vízszintes léniaakat illesztett be. A próza és a vers értelemszerűen eltérő szedést mutatott. Az egyes bekezdések első sorának behúzása meglehetősen nagy volt a próza esetében, míg a verses daraboknál meg sem jelent a bekezdésbehúzás. A versek balra igazítottak, a próza sorkizárt volt. A szövegbetű a lap egészében megegyezett; talpas- kontrasztos betűket, antikvákat használtak. Ettől csak a versek betűtípusa különbözött, mely ívesebb, talpas, kurzív betűket mutatott. Az írások címét középre igazított, verzál, lineáris, kövér betű jellemezte, melyekhez vésetszerű talpakat illesztett. *A Tett* későbbi számaiban akár egy oldalon belül többféle betűtípus is megjelent. Kassák kiemelés céljára kurzív betűket használt. A lapban jellemző volt a ligatúrák használata. Kassák a betűmérettel már ekkor is szívesen játszott, de még csak a cí-

mek-alcímek megkülönböztetése végett. A ma használatos elválasztójel helyére egy nagyon kis-méretű hullámvonalat helyez. A lapban élőlábát nem láthatunk, ám az élőfejben hangsúlyosan jelent meg az oldalszám. Az idézeteket Kassák a magyar hagyomány szerint alsó és felső indexbe helyezett idézőjelek közé illesztette. Nem volt minden számban kép. Az adott számtól függően a kép körül vékony, dísztelen, egy vonalból álló, kézzel rajzolt vagy nyomtatott szegély húzódott, esetenként mindez hiányozhatott. Néhol a képek teljes oldalt kitöltve jelentek meg. A lapban nem volt jellemző a képaláírás; az alkotó nevét és a kép címét a tartalomjegyzékben tüntették fel.

Kassák a lapban érvényre jutó stílusával tudatosan szembe kívánt fordulni az időszak meghatározó és népszerű folyóiratának, a *Nyugatnak* szemléletével. A reklám tömeglélektanát kutatva felismerte, hogy az érdeklődés és a figyelem felkeltésének záloga a lehető legmegfelelőbb cím megválasztása. *A Tett* címében hűen tükrözte Kassák és az általa életre hívott magyar avantgárd politikai-esztétikai programját.

Kiforrott stílus a Bauhaus jegyében

A *Tett* betiltását követően Kassák új folyóiratot alapított 1916-ban *Ma* címmel, melynek működésére felfigyelvén a tanácskormány gyors felszámolására kötelezte a lapot. Kassák a tanácsköztársaság bukását követően börtönbe került; szabadulása után, 1920-ban már Bécsben indította újra a folyóiratot. Az újjászületett *Ma* fennállásáig, egészen 1925-ig

2. kép A *Ma* 1916-ban. Forrás: axioart.hu

az avantgárd egyik legfontosabb szócsöve, rezonőre volt. A folyóirat címválasztása a cselekvés aktuális fontosságát kívánta hangsúlyozni.

A folyóirat szerkesztettsége messze nem volt olyan egységes, mint azt megelőzően *A Tett*. Fennállása alatt minden szám egy újabb grafikai- tipog-

ráfiai külsőt mutatott. A címlapon kezdetben a cím még kézi rajzolású, nagybetűs, vaskos betűkből állt, s alatta egyetlen egészen széles, fekete, vízszintes lénia húzódott (2. kép). Az alcím ez alatt helyezkedett el; betűi talpas, verzál és kövéren szedett antik-

3. kép A *Ma* 1921-ben. Forrás: Kassák Lajos; *Reklám és modern tipográfia*. Kassák Múzeum, Bp. 26.

vák voltak. Az oldal lehangsúlyosabb eleme a közel egész oldalt kitöltő kép vagy grafika volt, melyet nem foglaltak keretbe. Ezek a képzőművészeti alkotások futurista, kubista, expresszionista jegyeket mutattak. A képaláírás az alkotó nevét és az alkotás címét tartalmazta a szövegbetűnél nagyobb méretben. A kép két oldalán nagyméretű, kövéren szedett számokkal tüntették fel az adott példány évfolyam- és lapszámát. A címlapon emellett a kiadás adatai vastagabb keretbe foglaltan, a tartalomjegyzék pedig a belső oldalról kikerülve kövér kiemelésekkel, az egyes írásokat álló egyenesekkel elválasztva jelent meg. Az oldal egésze középre volt igazítva.

Később a címlap számos változtatáson ment keresztül. A címbetűk formájukat tekintve mindinkább szögletesek lettek; néhol az „A” két szára a keresztvonallal egy ívben záródott (3. kép); egyes számokban az „M” verzálként, a mellette levő „A” pedig nyomtatott kisbetűként, nagyobb méretben jelent meg a címlapon. Az folyóirat utolsó évfolyamaiban tűnik fel az abszolút szögletesre konstruált „MA-felirat”, melynek betűiben a meglehetősen kövér, talp nélküli, kizárólag függőlegesekből és vízszintesekből álló szárat felülről vízszintes vonal fogta össze (4. kép). Kassák ezt a betűtípust „a konstruktivizmus tipográfiai megvalósulásának tartotta”(Csaplár 1999). Az „aktivista folyóirat” alcím elhelyezése számonként változó volt, ahogy a címloldali képek és ábrák megválasztása is. Mindinkább nagyobb szerephez jutottak a címlapon a geometriai formák: számtalan formában és nagyságban, különféle kompozíciókat alkotva jelentek

meg körök, háromszögek és négyszögek az első és a belső oldalakon, melyek maguk is a szövegrendezés és a betűk alakítása mellett a gondolatok kifejezőivé váltak. A *Ma* a címlap ily módon való alakítása közben egészét tekintve fokozatosan vette magára a Bauhaus jegyeit, viszont a kép és betű együttesével folytatott aszimmetrikus játék, valamint az, hogy Kassák a betűt az alkotás eszközeként tekintette, a dadaista tipográfia sajátosságának átvételére utal.

A *Ma* újraindítását követően a *Tett*-ben kialakított szedést mutatta. Szívesen használta Kassák itt is a hasábokon belül a vízszintes, ám már rendkívül vastag kettős lénia, újításként pedig a teli fekete kört, négyzetet és téglalapot az írások elkülönítésére. Néhol körzetszerű jelek is megjelentek egy-egy kisebb szövegrész keretként. Olyannyira gyakori-
vá vált a szöveg hasábokba való rendezése, hogy a későbbi évfolyamokban már egy oldalon belül az egyes írások különböző számú hasábokra lettek törölve; egy hasábon belülről több hasábot is beillesztettek, vagy egymás alá eltérő szélességű hasábokat helyeztek el. A hasábok ilyen módon való szerkesztése a léniahasználat mellett a plakát- és reklámgrafikából átvett alapokon nyugodva a figyelemfelkeltés eszközeként szolgált. A bekezdések általában sorkizártak voltak, melynek minden első sora az átlagosnál nagyobb bekezdésbehúzással jelent meg. A címek legtöbb esetben balra igazítottak és verzálként szedett félkövér vagy kövér betűkkel nyomtatottak. Ezek általában lineáris, sans-serif betűk voltak, melyeknek az ékezősei egyes helyeken eltértek a hagyományostól: a pontok helyett ellipszisek, a hosszú ékezet helyén a vessző jele volt látható. Általánossá vált később az egy címen belüli betűméret-különbség. A cím és szöveg között gyakorta több sortávnyi térköz húzódott. Kassák a cím- és szövegbetűt óriási kontraszttal kívánta megkülönböztetni egymástól, mellyel agitativ jelleget kölcsönzött lapjának. Mindez a betűk méretkülönbségében és azok típusaiban egyaránt megnyilvánult. A címbetű többszöröse is lehetett a kenyérbetű nagyságának. A szövegbetű talpas és kontrasztos antikva volt, mely még az első számokban egyetlen betűtípusként volt jelen az összes szövegben; később már minden írás különböző betűtípussal és eltérő betűméretben lett szedve. A szabadversek és a képversek térhódításával a behúzás, sortáv, betűtípus és betűméret teljes mértékben, akár soronként eltérhetett, emellett a szöveg gyakorta átlós vagy az álló oldalra merőlegesen, fekvőként értelmezett elrendezésben jelent meg. A központozásra használt jelek maguk is jelentéshordozókká váltak. Már nem voltak ligatúrák a szövegekben, viszont megjelent a kövér betűvel való kiemelés a lapokban. Élőláb és oldalszegély nem volt a lapokban, viszont az oldalszámot az élőfejben helyezték el. A tartalomjegyzék immáron a folyó-

irat hátlapjára került a szerkesztő és a kiadó megnevezésével együtt; néhol maga a „tartalom” szó iniciálészerűen lett süllyesztve a folyó szövegbe. A képeket a szövegbe süllyesztve helyezték el az oldalon. Az azt körülvevő szegély a képszéltől

4. kép A *Ma* 1924-ben. Forrás: Kassák Lajos; *Reklám és modern tipográfia*. Kassák Múzeum, Bp. 37.

elválva, a képaláírás félkövér kiemeléssel jelent meg. A lapban megjelentek a színek, amelyek közül a fekete-piros párosítás dominált, de kék és sárga szín is felfedezhető az egyes oldalakon. Nagyon ritkán, a lap egy-egy elemének hangsúlyozása miatt a folyó szövegre merőlegesen, vastag, vörös betűkkel nyomtattak rá. A kései számokra lett jellemző, hogy az oldalszegélyekre kövér betűvel szedett hirdetéseket helyeztek, és a lap papírmérete a szokványos téglalap helyett négyzet formátumot mutatott.

Kassák Lajos folyóirata az írások gondolati egysége mellett formai szerkezetében legkevésbé sem mutat hasonlóságot. Csaplár Ferenc így írt a folyóiratról: „A sorozat egyes darabjai a futurizmustól és a dadától a konstruktivizmusig, a kaotikusságban és a véletlenszerűségben rejlő esztétikai lehetőségek kiaknázásától a racionalitás elvének alkalmazásáig tartó átmenet különféle állomásait képviselték.” (Csaplár 1999) A *Ma* nemcsak az irányzatok és stílusok, hanem a formák, méretek, irányok, felületek és színek sokszínűségének egészen különös egyvelegét mutatta.

1926-ban jelent meg Kassáknak már egy kiegyensúlyozottabb külsőt és tartalmat mutató folyóirata, a *Dokumentum*. Címlapja a néző számára idegen, meghökkentő jelleggel nem szolgált: a klasszicizálódás eredményeképp a már bevett formák harmonikus elrendezésben tűntek fel az új lap első oldalán. Kassák e lapja minden számában megújult külsőt mutatott. A címsor minden megjelenésekor félkövér, talp nélküli, lineáris verzál betűkkel volt nyomtatva. Az egyes számok a címlap alapszínében különböztek egymástól, melyhez

gyakran a címbetűk is igazodtak. A borító szervezőeleme az egyensúly lett, melyet Kassák megszokott eszközeivel alakított ki. A figyelem abszolút irányítóvá vált a léniák rendszere által. Ezek a meglehetősen széles, díszítetlen egyenesek egyszerre függőlegesen és vízszintesen is húzódtak. A léniák közé beszűrt sorok kisebb méretben, de ugyanazzal a betűtípussal lettek szedve. A szemnek kellemes látványt és a könnyed befogadást az alakzatok és a szöveg elrendezése, valamint az üres felületek váltakozása adta. Az első oldalon általánossá vált a fényképek szerepeltetése, melyek mindig egyfajta ösztönző gondolatot kívántak közvetíteni a néző felé.

A gondolatmenet tovább élt Kassák ezt követően megjelent lapjaiban. Politikai beállítottságának hangsúlyozásaként *Munka* címmel indított el újabb folyóiratot. A címlap legközepén elhelyezett képet, s a léniák sűrű és hangsúlyos elhelyezését Kassák az átláthatóság fenntartása érdekében a címsor erőteljes megjelenítésével akarta kompenzálni. A cím ezúttal csupán talp nélküli, kövéren szedett kisbetűkből állt, mely a címsor mellett az egész borítóra jellemző volt. A léniák között a *Dokumentumban* látottakhoz hasonlóan címszavak jelentek meg. Kassáknak ebben a folyóiratában különösen erős ellentétben, egymás mellett jelent meg a vörös és fekete szín párosa. Egyrészt a piros szín a fekete semlegességével ellentétben, harsány jellegéből adódóan a figyelemfelkeltés kitűnő eszközének számított, másrésztől — ismervén Kassák nézetét — egyfajta politikai töltettel telítődött az árnyalat.

Kassák lapjaiban tehát nemcsak alaphang, de tipográfia is elválaszthatatlan volt a társadalmi-politikai propaganda. Míg az agitáció a 1920-as évek elején a társadalom gyökeres átalakítását sürgette, a harmincas évek első felében szélesebb spektrumú törekvéseket fogalmazott meg a politizátor a gazdaság és a kultúra felvirágoztatásának fontosságáról. A konstruktivizmus alapelve, a praktikum és célszerűség, az átláthatóság és harmónia kialakítása — mely már *A Tett* megjelenésétől alapjaiban jelen volt a folyóiratok szerkesztésében — az utóbb említett lapok higgadságában teljes mértékig megvalósult.

Az egyszerűsödő tendencia a harmincas évekre általánossá vált Kassák Lajos lapjaiban. Rövid ideig tartó hallgatás után, a negyvenes évek második felében új erőre kapott Kassák gondolatisága, s a szociáldemokrata párt anyagi segítségével folyóiratokat indíthatott: az *Új Időket*, a *Kortárs* és az *Alkotás* című lapot. A kommunista diktatúra uralma alatt megint csak némaságra kényszerült, a közéletbe 1956-ban térhetett vissza.

Az avantgárd fogadtatása Kassák lapjainak vonatkozásában

Kassák Lajos fellépésének kezdeti elutasíthatósága a későbbiek folyamán teljesen szertefoszlott. Igazi elismertséget azonban nem idegenszerű gondolataival, sokkal inkább tipográfus- és reklámgrafikusként való tevékenysége révén nyert magának. Kassák több neves magyar művészt maga köré szervezett, köztük Nemes Lampérth Józsefet, Kmetty Jánost, Pór Bertalant, Berény Róbertet, Bortnyik Sándort, Tihanyi Lajost és nem utolsósorban Uitz Bélát, aki szerkesztői tevékenységével, rajzaival, grafikaival, emellett írásaival nem egy esetben gazdagította a lapok anyagi és szellemi tartamát. Kassák saját köteteinek megjelenése apropóján a Mentor könyvesbolt alkalmi kirakatrendezője lehetett. Itthon és az országhatáron túl megrendezésre kerülő kiállítások nagy népszerűségnek örvendő, ünneplott művésze volt. Számos elméleti munkája is megjelent a tipográfia és reklámkészítés témájában főként németországi lapokban. Tipográfiai alakításáról a nagy Bauhaus- tanítvány, Jan Tschichold is elismerően szólt. Több ízben is felkérték külföldi folyóiratok címlapjának megtervezésére, így a Bécsben kiadásra kerülő Secession borítójának megalkotására. A lap megbecsüléseképp azt követő számában magának Kassák tevékenységének bemutatására vállalkozott, ahogyan később a nagytekintélyű hazai lap, a Magyar Grafika is tette 1928-ban. Még ugyanebben az évben a Magyar Könyv- és Reklámművészek Társaságának tagja lett.

Kassák Lajos nem nevezhető Bauhaus művésznek, mivel alkotói életműve nem mutatja tisztán a konstruktív ábrázolás jegyeit. A közvetíteni kívánt gondolat mindig tartalmától, intenzitásától és céljától függően öltött formát. Kassák Lajos olyan egyedülálló tipográfiai stílust alakított ki, melynek határát csupán az átláthatóság és a célszerűség elve képezhetette. E kereten belül a művészi szabadság korlátlansága jellemezte a lapok alakítását. Kassák stílusjegyei magukért beszélnek. Érett szerkesztésmódjával soha nem látott formavilágot hozott a magyar tipográfia történetébe, mely a folyóiratok széles tárházában máig sem leli párját.

Felhasznált irodalom

Kassák Lajos *A Tett* és a *Ma* című folyóirata eredeti példányainak megtekintését a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteménye tette lehetővé.

Hivatkozások

- Csaplár Ferenc (1999): Kassák Lajos, a könyv- és reklámművész. In: *Kassák Lajos, Reklám és modern tipográfia*. Budapest, Kassák Múzeum. pp 65-81.
- Kassák, Lajos (1928): Reklám és modern tipográfia. In: *Kassák Lajos, Reklám és modern tipográfia*. Szerk. Csaplár Ferenc. Budapest, Kassák Múzeum, 1999. pp 13-14.
- Kassák, Lajos (1928): Útban az elementáris tipográfia felé. In: *Kassák Lajos, Reklám és modern tipográfia*. Szerk. Csaplár Ferenc. Budapest, Kassák Múzeum, 1999. pp 11-12.
- Kassák Lajos (1916): A plakát és az új festészet. In: *Kassák Lajos, Reklám és modern tipográfia*. Szerk. Csaplár Ferenc. Budapest, Kassák Múzeum, 1999. pp 5-6.
- Mohácsy Károly (2003): Kassák Lajos. In: *Irodalom 11*. Budapest, Krónika Nova. 289.